

Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter

Jan-Eric Gustafsson, Göteborgs universitet

Christina Cliffordson, Högskolan Väst

Gudrun Erickson, Göteborgs universitet

Bakgrund

- Stora förändringar av den svenska skolan under de senaste decennierna
- Extern och intern kritik mot kvaliteten i den svenska skolans kunskapsbedömningssystem
- Metodutveckling inom den pedagogiska mätläran

Syfte

- Att analysera den svenska skolans kunskapsbedömningssystem på elev- och systemnivå
- Att analysera systemet för urval och antagning till högre utbildning
- Att lämna förslag till förbättringar

Kunskapsbedömning på individnivå

Betyg – Bakgrund, funktion, problem och kritik:

- Det normrelaterade, "relativa" betygssystemet
- Det målrelaterade betygssystemet
- Betyg enligt 2011 års läroplaner

Kunskapsbedömning på individnivå

Nationella prov:

- Syften
- Uppgiftstyper
- Validitet, reliabilitet, stabilitet
- Skolinspektionens omrättningar
- Relationen nationellt provbetyg – slut-/kursbetyg

Slutsatser

- Styrdokumentens kunskapskrav behöver förtydligas och regelverket för betygssättning omformuleras
- Det nationella provsystemet bör genom sin utformning stödja både bedömning av målen och en likvärdig och över tid stabil betygssättning
- För att åstadkomma detta bör de nationella proven innehålla uppgifter som kräver såväl mera omfattande som kortare elevsvar

Kunskapsbedömning på nationell nivå

Stort behov av att kunna beskriva, analysera och förklara kunskapsutvecklingen på nationell nivå:

- Totalundersökningar (t ex England, Sverige)
- Stickprovsundersökningar (t ex USA, Nya Zeeland)

Betyg och nationella prov är grunden för det svenska systemet:

- Betygsinflation
- De nationella proven är inte jämförbara över tid

Internationella undersökningar

Sverige deltar numera regelbundet i de internationella jämförande undersökningarna:

- PISA: matematik, naturvetenskap, läsning; 15-åringar; vart tredje år
- TIMSS: matematik och naturvetenskap, åk 4 och åk 8; vart fjärde år
- PIRLS: läsning; åk 4, vart fjärde år

Begränsningar:

- Endast vissa delar av vissa ämnen; ibland bristande överensstämmelse med den svenska läroplanen
- Endast papper- och penna-uppgifter

Svensk nationell utvärdering

Flera försök har gjorts att etablera ett svenskt nationellt utvärderingssystem:

- Skolöverstyrelsen påbörjade utveckling av NU under slutet av 1980-talet
- Skolverket vidareutvecklade delar av NU under 1990-talet
- Skolverket fick 2006 ett regeringsuppdrag att föreslå ett system för kontinuerliga, rullande kunskapsbedömningar

Skiss till ett nationellt bedömningssystem

Huvudsyften:

- Att beskriva utveckling av kunskaper och färdigheter över tid
- Att ge underlag för förklaring av förändringar i nivå på kunskaper och färdigheter

Två ansatser:

- En kvalitativt inriktad uppgiftsbaserad ansats, med mer komplexa uppgifter och omfattande elevsvar
- En kvantitativt inriktad skalorienterad ansats, baserad på ett större antal uppgifter med mindre omfattande svar

Skiss till ett nationellt bedömningssystem, forts

Metod:

- Stickprovsundersökningar, med ca 3 000 – 5 000 elever
- Matrissampling, dvs olika elever besvarar delvis olika uppgifter
- I den skolorienterade ansatsen används s k IRT-teknik för att bygga skalor som är jämförbara över tid
- Enkäter till elever, lärare och rektorer

Anknytning till det nationella provsystemet

- Uppgifter och skalor utvecklade inom det nationella kunskapsbedömningssystemet kan användas i de nationella proven innan uppgifterna släpps fria
- På detta sätt kan nationella prov som är jämförbara över tid skapas

Antagning till högre utbildning

Ett fungerande antagningssystem måste vara effektivt med avseende på dess huvudfunktioner:

- Behörighetskraven måste vara funktionellt utformade
- Urvalssystemet måste vara konstruerat så att en god prognosförmåga uppnås
- Det bör också vara rättvist, ge positiva signaleffekter och ge stöd för kontinuitet mellan utbildningsnivåerna

Brister och förslag till förbättringar

Behörighet:

- Betygsnivåer för behörighet
- Dialog mellan högskolan och gymnasieskolan
- Inordnandet av särskild behörighet i områdesbehörigheter

Brister och förslag till förbättringar

Urval:

- Högskoleprovet - prognosförmåga, urvalskvot, ålder vid provtagning, innehållslig relevans
- Meritpoäng – rättvisa, signaleffekter och betygens prognosförmåga
- Behörighets- och konkurrenskomplettering i samma kvotgrupp

Slutsatser och rekommendationer

Kunskapsbedömning

- Inför en försöksverksamhet med nationellt kunskapsbedömnings-system inom ett par ämnen
- Det nationella kunskapsbedömningssystemet liksom det nationella provsystemet ska omfatta både provdelar där resultaten uttrycks i poäng, och sådana som ger information av mer kvalitativ art
- Koppla samman det nationella provsystemet med det nationella kunskapsbedömningssystemet i syfte att stödja utveckling av nationella prov som är jämförbara över tid
- Formulera om direktiven för betygssättning så att slut-/kursbetyg speglar en sammanvägd bedömning av elevens kunskaper på kursens olika områden och inte som nu enbart elevens sämsta område

Antagning till högre utbildning

- Tillsätt en offentlig utredning i avsikt att göra en total genomlysning av antagningssystemet
- Se över allmän och särskild behörighet relativt utbildningarnas innehåll och kravnivåer för olika betyg
- Renodla Högskoleprovets användning till att utgöra en "andra chans", enligt de ursprungliga intentionerna
- Avskaffa möjligheten att tillgodoräkna meritpoäng